

Col·lecció «Teatre».

Palma: Lleonard Muntaner, 2010-2013.

L'aparició i consolidació d'una col·lecció de teatre en català, a priori, sempre és una bona notícia. Sobretot, si tenim en compte els escassos referents amb què comptem actualment: Arola, Bromera, Tres i Quatre, Proa, El Gall i alguns altres exemples escadussers més, configuren la nòmina d'editorials que, des de perspectives molt diferents, s'han mantingut fidels al seu compromís amb l'escena. I és que, la manca de dinamisme i d'interès del sector editorial per aquest àmbit és, com a mínim, significativa. La publicació de teatre en la nostra llengua, especialment de noves peces, segueix una tendència decreixent que ha deixat mig buides les prestatgeries de les llibreries. En primer lloc, perquè la situació està condicionada, tret d'algunes excepcions, per unes edicions curtes, poc divulgades i menys conegudes. El focus, però, no només podem posar-lo en el mercat i en les polítiques editorials: fóra injust. També cal que ens interroguem sobre el paper que hi tenen els lectors (sobreviu encara el lector de teatre? I el teatre per a ser llegit?) i, especialment, sobre la situació de mútua indiferència, per no dir de divorci consumat, que existeix en l'escena catalana entre el teatre entès com a activitat performativa i el teatre entès com a creació literària. L'objectiu d'aquesta ressenya, evidentment, no és el de discernir aitals qüestions, però no ens volem estalviar l'esment, ni que sigui per animar una reflexió poc dialògica i sempre massa reiterativa.

Tanmateix, la col·lecció de teatre de l'editorial mallorquina Lleonard Muntaner, dirigida per Carles Cabrera, després d'onze títols i poc més de tres anys de vida, sembla que ha arribat per trencar les esmentades inèrcies i consolidar-se. La seva aparició s'emmarca dins el procés de renovació que, d'un temps ençà, ha engegat l'editorial i que inclou diverses intervencions: des de l'adopció d'una nova línia general de disseny, fins a la incorporació de col·leccions específiques per a nous gèneres, com la que és objecte d'aquesta ressenya o la seva cosina germana *La fosca*, de poesia. Tot això ha servit a Lleonard Muntaner per diversificar el seu catàleg i obrir noves vies. Aire fresc per a una editorial tradicionalment massa avesada a l'assaig històric, al pensament i als estudis locals.

La col·lecció, de moment, només ha publicat textos originals de dramaturgs contemporanis, catalans i europeus. Ni clàssics, ni reedicions: només obres del segle XXI, amb una sola excepció. Volem creure que aquesta aposta no és circumstantial i que, en tot cas, està deliberadament pensada per marcar tendència. La relació completa dels títols publicats el mes de novembre del 2013 és la següent: *Adults normals*, de Jaume Miró; *Un no res d'eternitat*, d'Alexandre Ballester; *El gos*, de Mariona Corribles; *20 de novembre*, de Lars Normen; *Això és Àustria*, de Joan Jordi Miralles; *La mort de na Margalida*, de Sebastià Portell; *L'acte desconegut*, de Valère Novarina; *Senzillament complicat*, de Thomas Bernhard; *Frédérick o el bulevard del Crim/L'Hotel dels dos mons*, d'Eric-Emmanuel Schmitt; *Salsa a l'estragó*, de Remei Romanos i *Neu fosa*, d'Antoni Lluís Reyes. En aquesta llista,

com podem veure, hi trobem des d'autors novells, pràcticament desconeguts, alguns d'inèdits (Miralles, Portell), fins a clàssics contemporanis, tant de l'escena autòctona (Ballester), com de la internacional (Normen, Bernhard, Schmitt). Pel que fa als autors catalans, la col·lecció s'alimenta, sobretot, del Premi Pare Colom d'Inca, del qual ha publicat totes les edicions des de l'any 2010 (Miró, Corribles, Miralles i Romanos), amb la inclusió també d'alguns finalistes (Portell i Reyes). D'entrada, l'aposta, per tots els ingredients anunciats, és, com a mínim, valenta i suggeridora. Ara bé, el fet de reunir sota un mateix paraigües noms i trajectòries tan dispers pot comportar diversos perills. Així doncs, amb una anàlisi sumària dels sis primers títols de la col·lecció, que dóna preferència als autors de casa, provarem d'escatir i posar en valor la contribució de les propostes ressenyades. Prescindim del text de Normen, per altra banda força interessant, per qüestions d'espai. Anem a pams.

Adults normals, de Jaume Miró (Premi pare Colom 2010), és una obra clarament deutora, no només per la situació que proposa, sinó també per la construcció i la caracterització dels personatges, del millor Pedrolo. En un entorn asfixiant, quatre individus viuen reclosos en un pis, aïllats de l'exterior. Tres homes i una dona que han constituït un simulacre familiar per refugiar-se d'un món aparentment inhòspit. Aquesta estratègia cohesionadora, però, s'acaba convertint en un joc perillós i agressiu. Els quatre viuen sotmesos a absurdes rutines autoimposades que es justifiquen, en darrera instància, per la llei del més fort, en pro d'una defensa etèria de la seguretat col·lectiva. En conseqüència, es desferma, com a forma de control intern, la violència física i psicològica. A partir d'aquí, s'estableix un diàleg antinòmic entre dins i fora, entre d'ells i el nosaltres i, en definitiva, entre els límits de la llibertat individual i la col·lectiva. L'obra, sense ser original, té una factura correcta i un discurs ben treballat, que oscil·la entre el teatre de tesi i el teatre d'idees, àmbits poc conreats, malauradament, per la dramaturgia catalana dels darrers anys.

Un no res d'eternitat, d'Alexandre Ballester (coeditada amb l'Obra Cultural Balear), fou la penúltima obra del malaguanyat dramaturg pobler, publicada pocs mesos abans de la seva mort. Després de quinze anys de silenci, Ballester tornava amb un text ambiciós. Un text antològic, farcit de mites personals i col·lectius. Però també un text d'homenatge; d'homenatge al teatre i als seus principals valedors: els que s'hi dediquen. El punt de partida se situa en una agrupació d'aficionats força veterana que vol tornar a assajar un text que anys enrere ja havien provat d'estrenar sense èxit a causa de la censura. Per articular-ho, Ballester, prova de bastir un complex joc de miralls en clau metateatral que presenta tres nivells de ficció: el present; els anys cinquanta, a les beceroles de la mateixa companyia; i el mateix contingut de la peça que es vol reestrenar, situada a la Guerra Civil. Enmig d'aquest complicat esquema dramàtic, encara hi trobem un altre element superposat: la figura d'Albert Camus, al qual, just després de morir, li han estat concedides unes hores de gràcia perquè pugui tornar a Menorca, la terra de sa mare (i de l'agrupació), per redimir els seus comptes pendents amb el passat. Camus esdevé l'espectador d'excepció d'uns assajos que ens transporten a la barbàrie de la Guerra Civil, en una història d'amor i de traïció, de nítida factura melodramàtica. El text, tot i la sofisticació

arquitectònica, no discorre amb fluïdesa i està farcit de reflexions i digressions filosòfiques, que beuen dels mateixos textos camusians i que perjudiquen l'acció, ja de per si escassa. Tal vegada, Ballester, en l'exercici elegíac que proposa, es deixa seduir pel poder del mite (tant el de Camus com el de la guerra del 36) i hi confia (o hi hipoteca) tota l'efectivitat de la proposta.

El gos, de Mariona Corribles (Premi Pare Colom 2011), és, segurament, el text més irregular de tots els ressenyats. Una obra que fa la sensació d'estar a mig embastar, poc ambiciosa formalment i encara menys ambiciosa temàticament. De fet, el text, per la seva estructura sintètica, s'assembla més a un exercici d'estil que a un text dramàtic amb tots els ets i uts. L'autora estructura l'acció en un triangle (dos homes i una dona), en el qual tota la tensió i l'interès es concentren en els dos personatge masculins, Dim i Roc, dos lladres sobre els quals pesa un assassinat. Aquests responen a dos rols estereotipats, dominant i dominat, servil i amo. La corda, òbviament, es trenca pel costat més feble. Fins aquí el joc. La proposta, al nostre parer, no passa d'esquema dramaturgic i ens remet a la munió d'obres fetes amb motllo, deutores del guió televisiu, que ens ha ofert, en els darrers anys, bona part de la nova dramaturgia catalana contemporània. Més enllà d'això, poca cosa més. L'interès teatral és escàs. El literari, nul.

Això és Àustria, de Joan Jordi Miralles (Premi Pare Colom 2012), és un text amarat de Bernhard pels quatre cantons: des del mateix títol fins a les múltiples referències explícites i implícites que s'hi amaguen. Miralles té l'habilitat de trenar, a partir dels llarguissims monòlegs del senyor Fulquet, un literat cínic i megalòman, tot un discurs abocat a denunciar la mercantilització i la banalització que, segons el seu parer, pateix la cultura catalana. El text de Miralles és incendiari, deliberadament incendiari. I la caricatura del senyor Fulquet, un escriptor d'èxit afectat per un deliri autoreferencial, camina en aquesta mateixa direcció. Fulquet és un escriptor barroer, oportunista i amb problemes ortogràfics que ha estat guardonat amb les màximes distincions literàries del país. Un individu repulsiu, fàcilment identificable amb el paradigma d'escalador social sense escrúpols. Tot i que el personatge sintetitza i satiritza tots els mals de la cultura del país, no queda gaire clar contra qui carrega Miralles tota la seva ironia: contra les institucions? Contra les empreses editorials? Contra els mateixos escriptors? Contra el sistema literari català en el seu conjunt? A més, el paral·lelisme reiterat entre Catalunya i Àustria, des de la lògica del text, acaba esdevenint abusi, encara que sigui per reivindicar la figura de Bernhard. Amb tot, Miralles exhibeix solvència i seguretat narrativa i sap mantenir la tensió i l'interès fins al final de la peça.

La mort de na Margalida, de Sebastià Portell (Finalista Premi Pare Colom 2012), està inspirada en el romanç homònim de mestre Bartomeu Memes, glosador algaidí de principis del segle XX, que ha estat versionat per Maria del Mar Bonet i Biel Majoral. A través d'escenes breus i senzilles, intercalades amb fragments del romanç, Portell dibuixa un fil argumental molt simple. La mort prematura d'una jove criada en mans del seu pèrfid amo és el motor d'una obra que es limita a descriure, en episodis temàtics, entre el costumisme i la rondalla, el dol d'un jove pri-

vat pel fatal destí del seu primer i únic amor. Com a contrapunt, l'obra aposta per la paraula en detriment de l'acció, per l'adjectiu per sobre del verb, amb la voluntat explícita de recrear espais i atmosferes. En aquesta direcció, la imatgeria d'un Blai Bonet o d'un Damià Huguet fa acte de presència. En definitiva, *La mort de na Margalida* ens fa descobrir un autor que, tot i la seva joventut (21 anys), demostra bones qualitats per a l'escena: un llenguatge ric, exempt de barroquismes, i un sentit escènic auster i sobri, presideixen les seves credencials. Segurament, la falla més gran del text està en l'escassa tensió dramàtica que se'n destil·la i en l'esquematisme excessiu de certs fragments, el qual perjudica notablement l'esmentat lirisme subjacent.

En conjunt, doncs, les primeres aportacions de la col·lecció, no només són diverses (tant pel que fa a l'ús del llenguatge com pel que fa als registres compositius), sinó també molt desiguals. Segurament, l'esmenta't compromís editorial amb el Premi Pare Colom, tot i que hagi estat un bon estímul per al llançament de la col·lecció, en alguns casos n'ha pogut perjudicar la coherència i la qualitat mitjana. Tanmateix, encoratgem a Lleonard Muntaner perquè prossegueixi la seva aventura teatral. El temps dictarà sentència.

Joan Tomàs Martínez Grimalt
Universitat Autònoma de Barcelona